

ДУАЛЬНЕ НАВЧАННЯ, ЯК ІНТЕРАКТИВНА ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

С. А. ДРАЖНИЦЯ
О. М. ДРАЖНИЦЯ

Сучасне сьогоднішнє суспільство характеризується надзвичайно високими темпами існування, функціонування та розвитку. Це обумовлено, з одного боку, особливостями цивілізаційного розвитку суспільства, що, у свою чергу, започаткувало нову цивілізаційну епоху під назвою „інформатизація” та, з іншого боку, суб'єктивним бажанням людини пізнати невідоме. Про це в одній із своїх праць писав професор Сумського державного університету О. Телетов [1, с. 168].

Відповідно, всі елементи людської діяльності (навчання, професійна діяльність, відпочинок, тощо) стали наскрізь пронизаними інформаційними, інтерактивними формами, методами та інструментами. При чому, освітня галузь, аби сформувати повноцінну особистість і конкурентоздатного на ринку праці фахівця, змушена була першою відреагувати на вказані цивілізаційні зміни.

Варто зазначити, що фахівцями освітньої галузі поняття „інформаційні” та „інтерактивні” часто ототожнюються, що уже являє собою суттєву проблему вітчизняної освіти, яка визначає актуальність дослідження даного питання. Річ у тім, що сучасній освіті не обійтись без інформаційних систем і технологій, які покликані прискорити роботу з інформацією (пошук інформації, її обробка та зберігання, передача й поширення інформації тощо). Інтерактивні ж освітні методи навчання покликані розширити, пришвидшити та покращити взаємодію між тими, хто вчить і тими, хто навчається. Проте, запровадження та застосування прогресивних форм і методів навчання у практику діяльності навчальних закладів, як і запровадження будь-чого нового, є досить проблематичним. Тут ми стикаємось із проблемами нормативно-правового характеру організаційно-методологічними та методичними проблемами, проблемами ресурсного характеру, тощо. Саме наявність указаних проблем і обумовлює основну актуальність теми даного дослідження.

Проблематиці розробки та запровадження інтерактивних форм та методів навчання присвячено ряд наукових праць вітчизняних і зарубіжних учених у галузі педагогіки. Існують навіть праці, присвячені висвітленню проблем функціонування інтерактивних технологій у професійному навчанні. Так, до прикладу, кандидат педагогічних наук, фахівець Львівського науково-практичного центру професійно-технічної освіти АПН України О. Стечкевич у своїй праці „Інтерактивні методи і засоби організації професійної підготовки фахівців у ПТНЗ” відмітив високу дидактичну ефективність таких методів та роль технічних засобів навчання в їх реалізації [2].

Л. Несторова та С. Сараєва в одній із своїх праць стверджують, що інтерактивні методи навчання одночасно є ефективними інструментами гуманізації навчального процесу [3].

Проте питанню запровадження дуальної професійної освіти в контексті інтерактивних технологій навчання у вітчизняній педагогічній літературі уваги не приділено взагалі.

Виходячи із проблематики теми даного дослідження, його **метою** є розкриття суті дуальної освіти, як одного із інтерактивних методів професійного навчання, та розробка структурної моделі дуального навчання в системі вітчизняної професійної освіти.

Для досягнення визначеної мети слід виконати такі завдання:

- 1) визначити суть, основні принципи, переваги та недоліки дуального навчання як інтерактивної освітньої технології;
- 2) проаналізувати європейський досвід дуального навчання;
- 3) окреслити коло проблем, що перешкоджають запровадженню дуального навчання в систему вітчизняної професійної освіти;
- 4) на основі порівняння запропонувати вітчизняну структурну модель організації професійного навчання за дуальним принципом.

Безсумнівно, інтерактивні методи у будь-якій галузі є ефективними та виправданими. Їх арсенал на сьогодні досить широкий. Не є винятком і освітня галузь. Проте рахувати їх вичерпаними теж неправильно. Людство у процесі своєї життєдіяльності створює все нові й нові (більш ефективні та менш затратні) форми й методи взаємодії. Так, декілька років тому в освітній галузі Німеччини

офіційно стартував проект дуального навчання. Його суть доволі проста і не нова, проте по-новому організована та зреалізована.

Дуальне навчання – це така форма організації навчального процесу, яка передбачає системне й органічне поєднання на умовах партнерства двох основних його складових: теоретичної (навчальної) складової, яку забезпечує навчальний заклад, та прикладної (практичної), яка забезпечується підприємством (потенційним роботодавцем) [4, с. 139]. Іншими словами дуальне навчання (з нім. *Duales Studium*) – це система професійного навчання, за якою учні (студенти) одночасно отримують теоретичні знання в навчальному закладі та професійні навички в компанії-роботодавця. Основну суть дуального навчання візуалізовано на рис. 1.

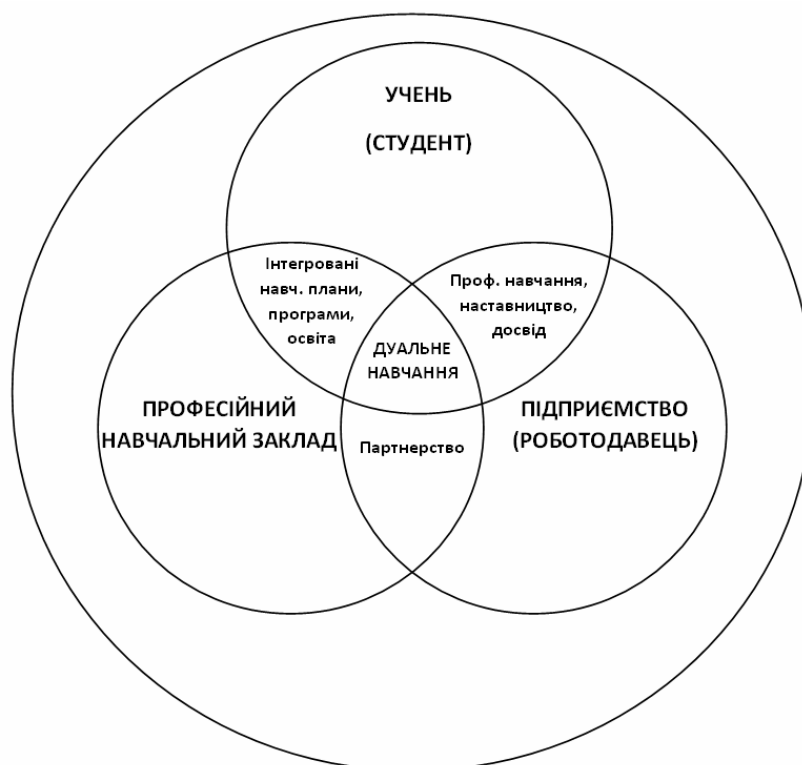

Рис. 1. Концептуальна структура дуального навчання

В одній із своїх попередніх праць „Практичне (операційне) навчання як основа процесу формування професійної компетенції майбутніх фінансистів” ми відмічали важливість органічного поєднання теоретичного та практичного навчання в контексті забезпечення високої ефективності пізнавальної діяльності та, як результат, формування висококваліфікованих і конкурентоздатних на ринку праці фахівців [5, с. 29]. Проте, у цій праці ми аналізували учнівську (студентську) практику, як нормативної частини навчальних планів підготовки фахівців. До речі, практична складова у планах підготовки кваліфікованих робітників становить приблизно 50%, а у планах підготовки бакалаврів – лише 10-15%. До того ж сама організація відпрацювання практики часто є відірваною від теорії і вимог роботодавців, тоді як дуальне навчання передбачає одночасне отримання теоретичних та практичних знань.

Класична програма дуального навчання (*Duales Studium*) в Німеччині ділиться на 3-4 роки, при чому 3-4 дні на тиждень учень працює у підприємстві на робочому місці та ще 8-12 годин на тиждень навчається у професійному навчальному закладі (*Berufsschule*). Після закінчення навчання учень здає державний екзамен, в результаті чого отримує сертифікат, в якому обов'язково зазначається зміст, тривалість та мета навчання на підприємстві; професійні навички, знання і кваліфікація, якої набув учень у процесі навчання, а також, за бажанням учня, його характеристика та досягнення в компанії.

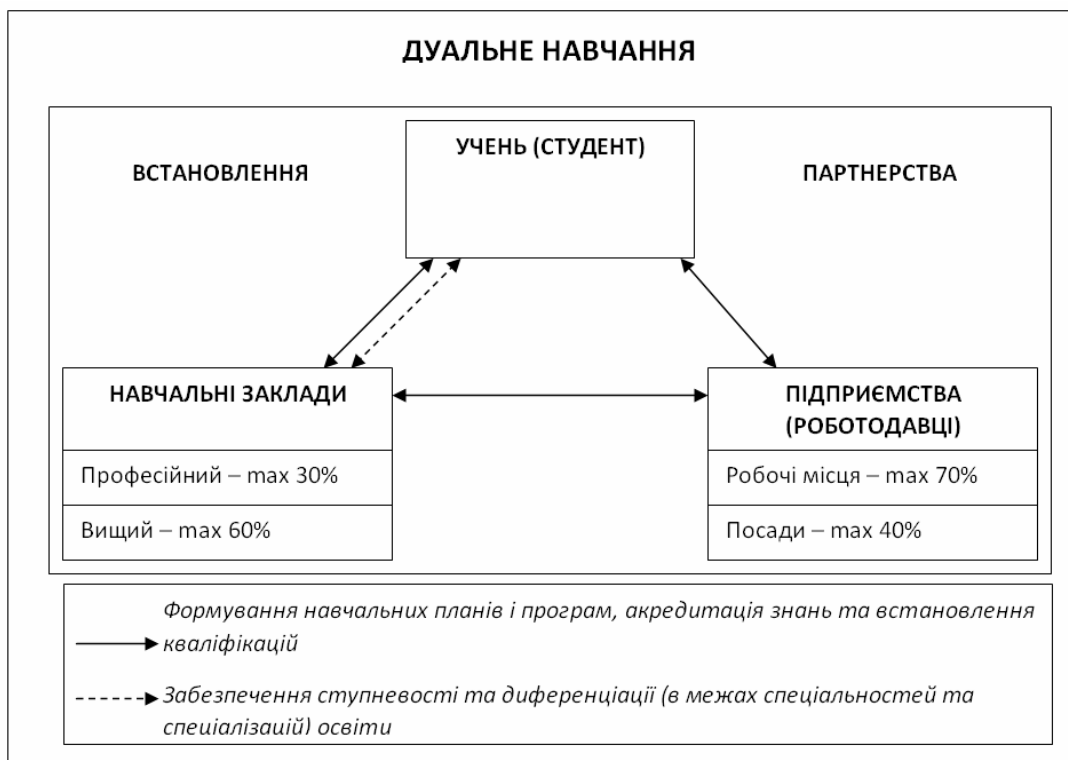
Зрозуміло, що така співпраця має бути врегульована нормативно шляхом підписання договору (контракту) між суб'єктами даної освітньої системи. Причому, в Німеччині є обов'язковим підписання тристоронньої угоди між навчальним закладом та учнем, між учнем та фірмою-роботодавцем і між навчальним закладом та фірмою-роботодавцем. Американська та англійська моделі організації дуального навчання обмежуються лише контрактами або між учнем та навчальним закладом, або між навчальним закладом та підприємством. Обов'язковими елементами таких контрактів є зміст та мета навчання, термін навчання, тривалість робочого дня, тривалість випробувального терміну, розмір та порядок виплати

стипендії, кількість відпускних днів із посиланням на колективний договір та законодавчі акти, умови розірвання договору тощо.

Таким чином, дуальне навчання дійсно активує й підвищує ефективність взаємодії учня з учителями та наставниками, а також і з виробничим середовищем. Безперечними перевагами такого виду навчання є отримання практичних знань та досвіду роботи із перших місяців навчання, а також можливості працевлаштування у фірмі, де проходило практичне навчання.

Проте перешкоди та недоліки також присутні. Основним недоліком дуальної форми навчання є її неуніверсальність. Вона актуальна лише на рівні професійної освіти (підготовка кваліфікованих робітників, молодших бакалаврів та бакалаврів). У програмах підготовки цих фахівців відсутня наукова складова, яка також не передбачена програмою дуального навчання. Проте, подібне поєднання теорії із практикою було б не зайвим і на рівні повної вищої та наукової освіти. Серед перешкод впровадження дуального навчання варто зазначити недосконалість нормативно-правової бази та інформаційно-методичного забезпечення, неготовність навчальних закладів кардинально змінити форму організації навчального процесу, відсутність бажання та ініціативи до подібної співпраці від роботодавців тощо.

Зваживши на наявні перешкоди, ми розробили структурну модель дуального навчання на теренах вітчизняної професійної освіти (Рис. 2). По-перше, ми вважаємо, що запровадження такого навчання слід розпочинати із пошуку потенційних роботодавців та укладення із ними відповідних угод. По-друге, вважаємо за доцільне залучення представників роботодавців до формування змісту навчальної програми дуального навчання. По-третє, пропонуємо запроваджувати дуальне навчання з другого або й третього року навчання учнів (студентів) у розрізі спеціальностей (спеціалізацій), залишивши перших два без змін для отримання повної середньої освіти у ПТНЗ та вивчення соціально-гуманітарного циклу дисциплін у ВНЗ. По-четверте, пропонуємо встановити граничні норми співвідношення теоретичного навчання до практичної підготовки на рівні не менше ніж 30/70 у ПТНЗ та 60/40 у ВНЗ.

Рис. 2. Структурна модель дуального навчання

Таким чином, дуальне навчання – це інтерактивний механізм надання професійної освіти, який базується на одночасному отриманні теоретичних знань у навчальних закладах та практичних навичок та досвіду роботи на підприємстві. Це дає унікальну можливість учню швидко опанувати знання та одночасно набути досвіду роботи за фахом, при цьому не затрачаючи великих фінансових ресурсів. Навчальні заклади також зацікавлені у подібній співпраці, так як зможуть краще виконувати свої функції, підвищувати власну компетентність та реалізовувати результати наукових досліджень і

розробок. Роботодавець також у результаті такої співпраці отримує висококваліфікованого працівника з мінімальними затратами часових та фінансових ресурсів, надійних партнерів і джерело креативних ідей щодо удосконалення та підвищення ефективності своєї діяльності. Проте механізм запровадження та функціонування даної форми навчання є ще досить недосконалим, що у свою чергу, обумовлює перспективність подальших досліджень у даній галузі

Список використаної літератури:

1. Телєтов О. С. Підвищення ролі маркетингу в різних сферах життєдіяльності людини / О. С. Телєтов // Маркетингові технології в умовах глобалізації економіки України : тези доп. X міжнародної науково-практичної конференції, 3-5 грудня 2015 р., Хмельницький. : ХНУ, 2015. – С. 168–169.
2. Стечкєвич О.О. Інтерактивні методи і засоби організації професійної підготовки фахівців у ПТНЗ [Електронний ресурс] / О. О. Стечкєвич. – Режим доступу : https://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKewib7MCzjK3RAhUEjSwKHfYfqBzsQFggdMAE&url=http%3A%2F%2Fwww.rusnauka.com%2F12_KPSN_2009%2FPedagogica%2F44968.doc.htm&usq=AFQjCNGTM0dGjM1X9AO_8byAwmmeCNPUyq
3. Нєстєрова Л. Інтерактивні методи навчання як фактор гуманізації професійної підготовки фахівців [Електронний ресурс] / Л. В. Нєстєрова, С. О. Сараєва. – Режим доступу : http://conf.vntu.edu.ua/humed/2010/txt/Nesterova_Saraeva.php
4. Дєрнова М. Г. Дуальна модель вищої професійної освіти дорослих: Європейський досвід. [Електронний ресурс] / М. Г. Дєрнова // Освіта дорослих : теорія, досвід, перспективи. Випуск 2 (9) 2014. – Режим доступу : http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/OD_2014_2_19.pdf
5. Дрєжниця С. А. Практичне (операційне) навчання як основа процесу формування професійної компетенції майбутніх фінансистів. / С. А. Дрєжниця // Актуальні проблеми підвищення якості підготовки фахівців у галузі економіки в умовах сталого економічного розвитку України : зб. матеріалів III Всеукраїнської наук.-практ. конференції (24-25 жовт. 2013р.). – Хмельницький : ХНУ, 2013. – С. 28-31.